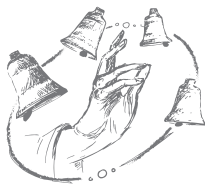

ПРЕПОДОБНИ ПОРФИРИЙ КАВСОКАЛИВИТ

ЖИВОТ И СЛОВА

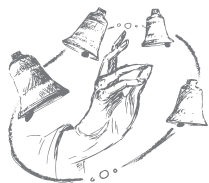
БИБЛИОТЕКА

• СЪВРЕМЕННИ СВИДЕТЕЛИ •

ЗОГРАФСКИ МАНАСТИР

БИБЛИОТЕКА
• СЪВРЕМЕНИ СВИДЕТЕЛИ •

ЗОГРАФСКИ МАНАСТИР

В Зографската издателска поредица
• Библиотека *Съвременни свидетели* •
се публикуват текстове на наши
съвременници, които със слово и живот
свидетелстват за неизменното и вечно
ново предание на Христовата Църква

За гръцкото издание:

© Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Ζωοδόχου Πηγής – Χρυσοπηγής,
Хανιά Κρήτης, Ελλάδα

За българското издание:

© Зографска света обител

© Фондация „Наследство на Зографската света обител“

Превод от гръцки език: Иеромонах Атанасий Зографски

Графично оформление: Милена Вълнарова

Заглавие на оригинала:

ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΟΥ
ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ

ISBN: 978-954-770-470-1

<http://zogrfnasledstvo.com>

e-mail: zograf.nasledstvo@gmail.com

ПРЕПОДОБНИ ПОРФИРИЙ КАВСОКАЛИВИТ

ЖИВОТ и СЛОВА

Зографски манастир
• Света Гора •

2022

СЪДЪРЖАНИЕ

Кратка биография	5
Предисловие	8
Въведение	10
ЧАСТ ПЪРВА. ЖИВОТЪТ НА СТАРЕЦА ПОРФИРИЙ	14
Пътят към Света Гора	15
Света Гора. Кавсокаливия (1918 – 1925)	26
Евбея (1925 – 1940)	62
Атинската поликлиника (1940 – 1973)	77
„Свети Николай“ Калисийски (1955 – 1979)	103
Манастирът „Свето Преображение“ – Милеси (1979 – 1991)	110
Кавсокаливия (1991)	119
ЧАСТ ВТОРА. СЛОВА НА СТАРЕЦА ПОРФИРИЙ	122
За Църквата	123
За Божествената любов	135
За молитвата	157
За духовната борба	185
За монашеското житие	220
За тайнството на покаянието	240
За любовта към ближния	250
За Божия промисъл	263
За възпитанието на децата	270
За помислите на сърцето	292
За творението	300
За болестта	307
За дара на прозорливостта	317
За четенето на духовни книги	340
За вечността	376

песнопения, а аз бях бос, по бели чорапи, потънал в умиление. Поклоних се на всички, целунах иконите и предстоятелят отправи към мен особените въпроси за великосхимник. Очите ми бяха пълни със сълзи от вълнение. След като бдението свърши, отидохме в килията. Бях много радостен, но и мълчалив. Искях да бъда сам само с Бога. Когато си в такова състояние, не ти се иска нито да пееш, нито да говориш. Търсиш тишината, за да чуваш ясно Христовия глас.

НА СВЕТА ГОРА МНОГО МИ ХАРЕСВАХА БДЕНИЯТА

Животът на Света Гора е живот бдение. По време на бдението, когато то се извършва правилно, т.е. когато участниците в него са съединени в общото служение, се създава една такава духовна атмосфера, в която всички влизат лесно и се получава голяма духовна полза. Душата става по-чувствителна и се създават най-подходящите условия за духовно възрастване и дълбоко общение с Господа. На Света Гора ставането е в 2:00 ч. В този час чувствах страх и трепет. Молитвата разтърсваше мястото, целия духовен свят. Ето това е любовта към Христа.

На мен много ми харесваха бденията на Света Гора. Ставах друг човек по време на бдение. Винаги бях силно погълнат. С голяма любов слушах думите от богослужението. Не желяех нито за миг сънят да похити ума ми. Не ми се спеше, а слушах с любов. Когато понякога сядах на стасидията, не си облягах гърба, за да не задрема. И след светата Литургия също не исках да спя. Над всичко владееше любовта, затова оставах буден.

БЛАГОДАТТА, КОЯТО ПРИТЕЖАВАШЕ ОНЗИ СВЕТИЯ, ОЪАРИ И МОЯТА ДУША

В кириакона, където ходех на бдения и служби, срещнах свети хора. Чуйте да ви разкажа за един таен светия.

Над нашата колиба, много нависоко в планината, в една първобитна колиба живееше сам един руснак, старецът Димас. Беше

много благоговееен. Старецът Димас през целия си живот остана почти никому неизвестен. Никой не споменава името му, нито говори за дарбата му. Да напусне Русия! Кой знае колко дни е пътувал. Оставил всичко, за да дойде в едно кътче от света, в Кавсокаливия, и целия си живот прекара там. И почина никому незнаен. Не беше никакъв егоист, саможивец. Не, не, той беше подвижник. А и нямаше никого до себе си, да му каже: „Днес направих петстотин поклони. Това и това почувствах...“. Беше таен подвижник.

Да, да, това е нещо съвършено. Нещо съвършено, нещо безкористно. Безкористие, служение, святост лице в лице, без човекоугодничество. Раб пред своя Господар. И нищо повече от това. Нито игумен, нито „браво“ да търси, нито „ама защо това да е така“. Видях един жив светия. Да, един незнаен светия. Така изоставен, горкият. Кой знае, когато е починал, колко дни по-късно сме разбрали, а може би и месеци, ако е било зима. Къде ти да се изкачи човек там високо в каменната му колиба! Никой не го посещаваше. Често пъти такива пустинници ги откриваха два-три месеца след кончината им.

Когато видях този старец Димас в кириакона да прави своите поклони и да се топи в риданията на своята молитва, преизобилието и излишъкът от благодатта над него дойде върху мен, непотребния. Докато правеше поклони, така обилно го осени благодатта, че озари и мен. Тогава и в мен се разля богатството на благодатта. И преди я имаше заради любовта, която имах към своя Старец. Но тогава почувствах благодатта много осезаемо. Нека ви разкажа как точно ми се случи.

Една сутрин към 3:30 ч. отидох за служба в кириакона „Света Троица“. Беше още рано. Клепалото още не беше ударило. Нямаше никой в църквата. Седнах под една стълба в притвора на храма. Там стоях незабележим и започнах да се моля. По едно време вратата на храма се отвори и вътре влезе един висок и възрастен монах. Това беше старецът Димас. Щом влезе, огледа се наляво, надясно и не видя никого. Тогава, държейки една голяма броеница, започна да прави земни поклони – бързи и много, и постоянно повтаряше: „Господи

Иисусе Христе, помилуй ме... Пресвета Богородице, спаси ни“. След малко изпадна в екстаз. Не мога, не намирам думи да ви опиша държанието му пред Бога; изразяването на любовта и отдадеността, на божествена обич, божествена любов и преданост. Видях го да стои прав, да разтваря кръстообразно ръцете си, както Мойсей направил пред морето, и издаваше едно: „Ууууу!...“. Какво беше това? Той беше в благодатта. Сияеше сред светлината. Това беше! Веднага ми предаде молитвата. Веднага навлязох в неговото състояние. Не ме беше видял. Чуйте ме. Разчувствах се и започнах да плача. Благодатта дойде върху мен, непотребния и недостойния. Как да ви опиша това? Той ми предаде благодатта. С други думи, благодатта, която имаше този светия, озари и моята душа. Предаде ми своите духовни дарования.

И тъй, старецът Димас беше изпаднал в екстаз. Постигна го, без да се стреми към това. Не можеше да сдържи преживяването си. Дори това, което казвам, не изразява събитието вярно. Не мога да го изкажа. Това е да си обзет от Бога. Няма обяснение за такова нещо. По никакъв начин не може да се обясни, а ако го обясниш, ще е много погрешно. Не, няма обяснение, нито в книгите може да се предаде, нито може да бъде схванато. Трябва да си достоен, за да разбереш.

СТАРЕЦЪТ ДИМАС МИ ПРЕДАДЕ ДАРА НА МОЛИТВАТА И ПРОЗОРАИВОСТТА

Камбаните удариха в 4 ч. Щом старецът Димас чу камбаните, направи още няколко поклона и престана да се моли. Седна на каменния бордюр в притвора. Тогава и дойде Макарьчо. Така галено наричаха отец Макарий. Той беше чевръст и сладкодумен. Беше ангелче. Как хубаво палеше кандилата! Как хубаво палеше полилея! И как хубаво ги гасеше след това едно по едно! Как хубаво правеше поклоните!³¹ Покланяше се наляво-надясно да поиска прошка и да вземе книгите, за да бъде канонарх. Ах, ах, ах, как го обичах!

³¹ На Света Гора на определени места от службата клисарят прави поклони в центъра на храма – три поклона на изток и после по един към двата клироса. – Б. пр.

Заслужаваше, защото имаше благодат Божия.

И тъй отец Макарий, Макарко влезе в централния храм. След него влезе също и старецът Димас. Застана за момент, докато се намести в стасидията си за предстоящата служба, мислейки, че никой не го е видял. Също и аз излязох от сянката на стълбата и боязливо влязох в централния храм. Отидох и се поклоних на храмовата икона на Света Троица. След това се върнах и застанах встрани. Когато свещеникът каза: „Со страхом Божиим...“, много отци се причастиха. Аз също направих поклон и се причастих. От мига, в който се причастих, почувствах в себе си неопишуема радост и възторг.

След службата отидох сам в гората, изпълнен с радост и веселие. Лудост! Наум си казвах благодарствените молитви по път за колибата. Лудешки тичах в гората, летях от радост, разпервах широко ръце от възторг и силно виках: „Слава Тебе Божеее! Слава Тебе Божеее!“ Да, ръцете ми застинаха, вдървиха се и така разперени заедно с тялото ми образуваха кръст. Т.е., ако човек ме гледаше отзад, щеше да види един кръст. Главата ми вдигната към небето, гърдите ми изпънати от разперените ми ръце, готови да полетят към небето. Страната, от която е сърцето, щеше да изхвъркне. Това, което ви казвам, е истина – изпитах го. Колко време останах в това състояние, не зная. Когато дойдох на себе си, тъй както си бях, свалих ръцете си и мълчаливо и със сълзи на очи продължих.

Пристигнах в килията. Не закусих както обикновено. Да говоря – не можех. Отидох в църквата, но този път не пях разни умилителни тропари, както бях свикнал. Седнах на стасидията и си казвах: „Господи Иисусе Христе, помилуй ме“. Продължаваше същото състояние, но вече по-спокойно. Давеше ме умиление. Облях се в сълзи. Сами се ронеха от очите ми. Не че ги исках, но бяха от възмущение заради Божието посещение. Не престанах до вечерта. Не можех да пея, да мисля, да говоря. И ако някой друг се намираще до мен, нямаше да му говоря. Щях да отида другаде, за да съм сам.

Едно е сигурно. Старецът Димас ми предаде дара на молитвата и прозорливостта в онзи час, когато сам той се молеше в притвора

на „Света Троица“, кириаконът на Кавсокаливия. Никога не бях и помислял, нито желал, нито очаквал това, което ми се случи. Старците ми никога не ми бяха говорили за такива дарби. Такъв беше обичаят им. Не ме учеха с думи. Единствено с поведението си. Четейки житията на светиите и преподобните, виждах какви дарби им е давал Бог. Но отците не са изнудвали Бога, не са търсили знамения, не са искали дарби. Повярвайте ми, никога не съм си помислял: „Де да можех да получа някоя дарба от Бога“. Не съм си го помислял. И това, за което никога не бях помислял, внезапно ми беше дадено, но аз никога не му отдадох никакво значение.

По някое време следобед излязох от църквата. Седнах на дуvara и загледах към морето. Наближаваше времето, в което обикновено се връщаха старците. Както си гледах дали не идват, ги видях да се задават. Видях ги да слизат по едни мраморни стъпала³². Но това място се намираще далече и не би трябвало да го виждам. Виждах ги с помощта на Божията благодат. Развълнувах се. Това ми се случваше за първи път. Изскочих навън и се затичах да ги посрещна. Поех дисагите им.

– Как разбра, че идваме? – попита Старецът.

Аз нищо не казах. Когато обаче стигнахме в килията, приближих се до големия Старец, отец Пантелеймон, и тайно, незабелязано от отец Иоаникий, му казах:

– Отче, не знам как да го обясня. Макар че бяхте зад планината, аз ви видях натоварени и дотичах. Планината беше като от стъкло и виждах зад нея.

– Добре, добре – каза Старецът, – не обръщай внимание на това, нито споменавай на някого, защото лукавият дебне.

ЖИВЕЕХ СРЕД ЗВЕЗДИТЕ, СРЕД БЕЗКРАЯ, НА НЕБЕТО

Както ви казах, никога не съм си пожелавал дара на прозорливостта, нито когато го получих, се опитах да го развия, т.е. да

³² Т.е. стъпала, изсечени в планинския мрамор, какъвто има в изобилие в района на Кавсокаливия. – Б. пр.

го усъвършенствам. Не му отдадох значение. Нито някога съм искал, нито сега искам Бог да ми открие нещо, защото си мисля, че това е противно на Неговата воля. Но след случката със стареца Димас изцяло се промених. Животът ми стана постоянна радост и веселие. Живеех сред звездите, сред безкрая, на небето. Преди това не беше така.

Откакто почувствах Божията благодат, всичките ми дарби се умножиха. Станах умен. Научих наизуст Троичните канони, канона на Исуса Христа и други канони. Достатъчно беше да ги чуя, когато ги четат или пеят в църквата, и ги научавах наизуст. Казвах Псалтира наизуст. Внимавах да не объркам думите на онези псалми, които си приличаха. Действително се измених. „Виждах“ много неща, но не казвах нищо, т.е. нямах право да го кажа, нямах „известие“ за това. Всичко виждах, всичко забелязвах, всичко знаех. Не стъпвах по земята от радост. Тогава обонянието ми се отвори и можех да помириша всичко, отвориха се очите ми, отвориха се ушите ми. Познавах нещата отдалеч. Различавах всички птици и животни. По чуруликането разбирах дали е кос, дали е врабче, дали е сипка, дали е славей, дали са дроздове, дали са други птици. Различавах всички птици по пеенето им. През нощта, на разсъмване се радвах на концерта, който изнасяха славеите, косовете, всички, всички...

Станах друг човек, нов, различен. Превръщах всичко, което виждах в молитва. Обръщах всичко към себе си. Защо птичката пее и славослови Твореца? Исках и аз да правя това. Същото беше и с цветята.

Различавах цветята по уханията им, усещах ароматите им от половин час път разстояние. Наблюдавах тревите, дърветата, ручейте, скалите. А със скалите разговарях. Колко неща само са видели те! Питам ги и те ми разказваха всички тайни на Кавсокаливия. А аз се вълнувах и се умилявах. С помощта на Божията благодат виждах всичко. Виждах, но нищо не казвах. Често ходех в гората. Силно се въодушевявах, като вървях сред камъните, храстите, малките и големите дървета.

ОБИКНАХ СЛАВЕЯ И ТОЙ МЕ ВДЪХНОВИ

Една сутрин влязох сам в девствената гора. Всичко блестеше на слънцето, освежено от утринната роса. Озовах се в една долчинка. Преманах я. Седнах на една скала. Близко до мен тихо ромолеше студен ручей, а аз си повтарях Иисусовата молитва. Съвършена тишина. Нищо не се чуваше. След малко чух сред тишината един сладък, опияняващ глас, пеещ и възпяващ Твореца. Погледнах, но нищо не видях. Най-накрая, на един клон отсреща видях една птичка; беше славей. Та слушам аз този славей как пее, та се къса; а шийката му се издуваше от трелите. И гледах как това мъничко птиче изпъва назад перата си, за да има сила и да издава тези сладки тонове, този хубав глас, а гърлото му да се издува! Ах, ах, ах! Ех, да имах една чашка с вода, за да идва да пие и да утолява жаждата си!

Очите ми се напълниха със сълзи. Същите онези благодатни сълзи, които се ронеха без принуда и които придобих от стареца Димас. Това беше вторият път, когато ги вкусах.

Не мога да ви изкажа това, което почувствах, което изпитах. Открих ви обаче тайната. Та си мислех: „Защо славейчето кърши тия извивки? Защо издава тези трели? Защо пее тази великолепна песен? Защо, защо, защо... Защо си дере гърлото? Защо, защо, с каква цел? Нима очакваше някой да го похвали? Не, разбира се, там, където беше, никой не би го направил“. Размишлявах сам в себе си. Тази способност също придобих след случката със стареца Димас. Преди това не можех така. И какво ли не ми каза това славейче! А и

аз колко неща му казах сред тишината: „Славейче мое, кой ти каза, че ще дойда точно на това място? Тук никой не идва. Мястото е толкова недостъпно. А ти как хубаво и непрестанно изпълняваш своя дълг – молитвата към Бога! Колко неща само ми казваш, славейче мое, на колко неща ме учиш! Боже мой, умилявам се. Ти, славейче мое, със своето чуруликане ми показваш как да възпявам Бога, хиляди неща ми казваш, много, изключително много...“.

Не съм добре със здравето, за да мога да изразя това така, както го чувствам. Би могло да се напише цяла книга. Силно обикнах славейчето. Аз го обикнах, а то ме вдъхнови. Помислих си: „Защо само то, а не и аз? Защо то да се крие, а не и аз?“. И ми дойде наум, че трябва да се махна, да се скрия, да ме няма. Рекох си: „Защо? Нима то имаше слушатели пред себе си? Нима знаеше, че аз стоя там и го слушам? Кой го слушаше, когато съдираше гърлото си? Защо се криеше в толкова потайни места? Но и всичките онези славейчета в гората, които бяха из доловете и които ден и нощ, от сутрин до вечер деряха гърлата си, кой ги слушаше? И защо правеха това? И защо отиваха по толкова потайни места? Защо оставаха без гърло? Тяхната цел бе служението, възпяването на своя Творец, служението Богу“. Така си обясних всичко.

Считах, че всички те са ангели Божии³³, т.е. птички славещи Бога, Творецът на всичко, и никой не ги слуша. Да, наистина се криеха, та никой да не ги чува, повярвайте ми! Не ги интересуваше това дали ги слушат, а копнееха сред уединението, сред тишината, сред пустошта, сред мълчанието да ги чуе не някой друг, а Творецът на всичко, Създателят на вселената. Този, Който им е дарил и живот, и дихание, и глас. Ще попитате: „Да не би пък да имат разум, че да знаят“? Какво да ви кажа, не зная дали го правеха съзнателно или не. Не знам. Защото това са птички. Може сега да са живи, а после да ги няма, както се казва в Свещеното Писание. Не бива да мислим

³³ Старецът използва думата „ангели“ метафорично, уподобявайки славейте на ангелите по отношение на тяхното непрестанно славословие на Бога, което няма в себе си никаква корист или други цели освен възпяването на Твореца. – Б. пр.

нещо, различно от това, което се казва в Свещеното Писание. Тъй или иначе, те се криеха, та никой да не чува тяхното славословие.

Така незнаен е и животът на монасите там, в Света Гора. Живееш със своя старец, обичаш го. Извършваш поклони, подвизи, но нито си ги спомняш, нито пък някой ще каже за теб: „Колко голям подвижник е този!“. Живееш в Христа, Христов си. Живееш във всичко и живееш в Бога, в Когото всичко живее и се движи; у Когото и заради Когото е всичко.³⁴ Влизаш в неръкотворната Църква и заживяваш никому незнаен. И макар че се топиш в молитва за всички хора, оставащ си никому неизвестен, без може би никога да узнаят за тебе.

ЗАВЛАДЯ МЕ МИСЪЛТА ДА ИЗБЯГАМ В ПУСТИНЯТА, САМ С ЕДИНИЯ БОГ

А на мен ума ми в това – да се махна. Да поискам разрешение от Стареца и една торба сухар и да ме няма, за да възпявам и да славя непрестанно Бога. Но си мислех: „Къде да отида? Не съм изучил добре ръкоделието“. Не ме бяха научили. Може би се страхуваха да не си отида. Тогава имаше такъв страх на Света Гора. Старците не учеха послушника как да довършва ръкоделието, за да не си тръгне от тях. А за монаха това да знае ръкоделие е жизнено важно, за да може да си изкарва сухара.

И тъй, завладя ме мисълта да замина в пустинята, сам с единия Бог. Безкористно. Без гордост, без себелюбие, без тщеславие, без много други неща... Вярвате ли ми? Оттам в мен се роди безкористността. Някои подвижници, които потъваха в пустинята, успяваха да постигнат тази чистота, това съвършенство. Те не се стремяха нито към света, нито към нищо... Обливаха се в сълзи по Бога и се молеха за цялата Църква. Всички те се трудеха³⁵ първо за света и Църквата, и накрая за себе си.

Та, както ви казах, в ума ми се вряза примерът на славея. С каква

³⁴ Вж. 1-и степенен антифон, Възкресна утрения, глас 3-и.

³⁵ Чрез молитва и духовни трудове. – Б. пр.

цел си дереше гърлото сред пустошта? Служението, възпяването, славословието на Бога, на своя Творец. Защо пък и аз да не отида в пустинята, да служа на Бога в мълчание, несъществуващ за света и обществото? Има ли нещо по-съвършено? Всичко това бях извлякъл от славея. Ех, ех, ех, какви планове си правех! Как щях да отида в пустинята, как щях да се радвам, как щях да умира! Ах, ах, щях да се храня с треви, щях да правя едното, другото! Щях да ходя като дрипав странник до някой манастир, да ми дадат някой и друг сухар и щях да го ям, без да казвам къде пребивавам, къде живея и кой съм. Бях си съставил цял план. Това беше моята тайна.

Килията, в която е живял преподобният – поглед отгоре